

govi obeta le pičlo polovico navadnega pridelka; ker mu dežja manjka, pa ga morebiti še toliko ne bo. V Auši ga bo celó malo; večidel črn je in poln merčesa; še tretjine bi ga ne bilo, če bi bilo tudi o pravem času deževalo. Kakošna bo cena češkega hmelja se ne more za gotovo povedati. Če novega parskega ne bo, bo česki drag, ker saškega že zdej na pol dražji deržé (po 54⁵/₆ tolarjev cent). Tudi v Auši se ga prodá, kolikor ga le imajo; en sam tergovec na Nemškem ga je kupil 300 centov, po 52 tolarjev cent. Jez sem posestnike hmeljnjakov že večkrat opominjal, kako dobro to hmelju tekne in kako zlo povikša vrednost njegovo, ako se hmelj brez perja in štibela obra. — V Nancy-u ga bojo komaj četrti del od navadnega pridelali. — Na Angleškem mu je slabo vreme zlo škodovalo; 30 let že ne pomnijo tako slabega pridelka. — Na Štajarskem ga letos skor nič ne bo; le na zgornjem Štajarju lepo stoji, pa škoda, da ga le malo imajo.

Tobak.

(Dalje in konec.)

Iz tega, da tobak v vroči Ameriki in sicer na otocih naj lepše raste, se vidi, da mu toplo in otočno obnebje naj bolj tekne. Zato ga morajo tudi pri nas, ako hočejo dobrega prirediti, v zavetje in vendar tako saditi, da še dosti solnca dobiva. Vetrovi mu ne denejo dobro, zato so svetovali polje z germovjem obdajati. Lahko bi se v ta namen murve saditi mogle. Ilovata, apnéna in laporjeva zemlja mu je naj ljubša, toda v vsaki zemlji druge lastnosti dobí. Korenje rastlino redí. Kakor se korenje razvijati zamore, tako tudi večidel rastlina zraste. V lahki, čisti in vlažni zemlji korenje lahko na vse kraje poganja. Tako se bodo tudi listje lahko razvijalo, bo tanko in lepe barve. V mastni in gosti zemlji ostane korenje kratko in tudi listje je majhno mastno in debelo. Sicer je tudi še gledati na druge rudninske dele, kateri se v zemlji nahajajo. Kjer je mnogo galúna in kalija, raste težek tobak, tako tudi, če se njiva z govedjekom gnoji. Lahke raste v peščeni zemlji, v kateri je manj kalija, zato tudi v s konjekom gnojeni. Tobakorejec ima tedaj najprej svoje polje poznati in le pripravne sorte va-nj saditi ali pa za potreben gnoj skrbeti.

Tobakorejec ima mnogo opravil. Najprej je za dobro seme skrbeti. Staro seme ne kalí, ker ga je zrak ali prav za prav kislec v zraku spridil. Boljše je, če je pod vodo shranjeno bilo, ker tako zrak do njega ne more. Prej ko ga seje, dene naj ga v mlačno vodo, da se malo zmehča. Potem ga spet posuši in vseje. Dobro je seme s pepelom ali peskom zmešati, da se ne vseje pregosto in da sadike svobodnejše rasti zamorejo. Ker je tobak toplih krajev plod, se morajo sadike posebno mraza in hudih vetrov zavarovati. Treba jim je pridno prilivati in jih o pravem času pokrivati. Že so sadike lepo zrasle in o začetku junija jamejo jih na polje presajati. Tudi tu je gledati, da ne stojé pretesno, naj manj dva čevlja mora sadika od sadike stati, če hočeš lepega perja dobiti. Ako je suho vreme, je tudi še zdaj jim prilivati treba. Sadike rastejo veselo, pa tudi mnogo plevela med njimi, ktere ga je izčupati treba. Potem mora še matika na polje in na slednje tudi roka lepo okoli stebila parst nakupljati. V kratkem izganja cvetje. Ali tobakorejec hoče le listje dobiti, zato cvetje odlomi, da listje več živeža dobí. Tudi vejice, ktere med stebлом in listjem poganjajo, je treba odtergovati. Konca julija začenjajo listje pobirati, najprej spodnje, o sredi avgusta pa tudi že zverhnje. Listje se na niti naniza in v pokritih, vetra zavarovanih krajih, obesi, da se počasi

suši. Posušenega zvežejo v velike zvezke in ga peljejo na prodaj.

Ker so „Novice“ že v listih 81. in 83. lanskega leta zgodovino tobaka popisale in so povedale, kaj je svoje dni že doživel, omenimo, končaje ta sostavek, le še to, kako čudna je vendar človeška narava! Koristnega tobakovega sorodnika — krompir — so mogle vlade svojim narodom posiliti, tobak pa se je vsim zaprekom vkljub tako deleč in hitro razširil, čeravno več škoduje kakor koristi.

Slovstvine reči.

Še nekaj od doveršivnih glagolov.

Dva gospoda sta zaporedoma v „Novicah“ svoje mnenje o doveršivnih in nedoveršivnih glagolov izverstno naznanila, pa vendar pravda ni še končana, ker nista še edinih misel; torej morebiti ne bo od več, če se ta reč še bolj natanko presodi.

Glagole same na sebi pa*) pomen sedanjega časa v naznanivnem naklonu sta že preiskala. Toliko je že gotovo, da z nedoverš. gl. terpežno, z doverš. pa doveršeno djanje naznanujemo, in pa to je tudi že znano, da priprosti Slovenci le nektore glagole v nazn. nak. sed. č. rabijo, n. pr. zahvalim, povabim, zarotim, obljubim, se priklonem itd., druge pa, pa te tudi, ki sem jih ravno imenoval, toda v malo drugačnem pomenu kakor zgorej (česar se lahko vsak prepriča, če jih dobro primeri in presodi) le v pogojnem, velivnem, nedoločivnem naklonu sed. č. in pa v vsih naklonih pretek. in prihodn. č. — Pravda se je vnela le zastran prvih, ker so jih jeli eni z nedoveršivnimi zamenjevati, in hočejo, da bi se sploh to storilo. Poglejmo, ali s sed. č. nedoveršivnih gl. res ravno to naznanujemo, kar s sedajnim časom doveršivnih prvega spôla.

Kadar nas kdo vpraša: kaj počnemo? mu odgovorimo, da, n. pr., mislimo, premišljujemo, dvomimo, govorimo, pripovedujemo, delamo, igramo itd. Človek je gospodar svojih dušnih in telesnih moči, torej tako rekoč oziraje se na te moči, ktere res ravno takrat nekaj počnejo, ne more drugači odgovoriti, kakor z nedoveršivnimi, to je, terpežnimi gl. v sedajnem času.

Kaj pa z doveršivnimi gl., ki jih po navadi rabimo, naznanujemo? — Pomislimo malo, ali mar res naše dušne ali pa telesne moči takrat to počnejo, kar besede pomenijo, kadar pravimo: vas pošljem k svojemu prijatelju..., zahvalim te, brate, da..., izročim ti to in to..., povabim vas v gostje..., zarotim te itd. Kadar koga vabimo, mu rečemo: „pridi k nam v gostje, v nedeljo bo somenj pri nas“ itd.; kadar komu kaj izročamo, mu pravimo: „na, prijatelj to le, varuj da ti kdo ne vzame itd. Kadar komu hvalo dajemo, mu jo dajemo z besedami: „Bog ti poverni tvoj dar, bom pa molil za-te“ itd. ali pa mu v djanji hvaležnost skazujemo. (Če nas v takih zadevah kdo vpraša: kaj da delamo? mu tudi vselej odgovorimo, da rabimo, izročamo, zahvalujemo itd., ker tedaj zares svoje misli ali dela naznanimo). Besede „povabim, izročim, zahvalim“ in vse druge enake pa le vse to govorjenje ali djanje skupno in doveršeno v sebi zapopadejo, in doveršeno povabilo, izročitev, zahvalo itd. namestijo in izrečejo, nikakor pa ne naznanujejo, kaj imamo v rokah ali pa na mislih, in takrat, ko jih izrečemo, niso v nikakoršni zvezi z našim dušnim ali pa telesnim djanjem, ampak le „z voljo“. In ko bi nasko

*) Slovenske sostavljavne vezí so trojne: „pa, ino, in pa“. Priprosti ljudje rabijo zdaj to zdaj uno, kakor narava misli zahtéva, — ne pa brez razločka zmirej le „in“. Primeri tudi nasprotistavljavne „ali“, „ali pa“.

tadaj hitro ustavil pa vprašal, kaj da delamo, ali kaj da mislimo, bi ostermeli in mu gotovo na ravnost odgovorili, da nič. Iz tega menim, da lahko vsak spozná, da „vabim“ pa „povabim“, „izročam“ pa „izročim“ itd. ni vse eno, in da ta, ki pravi „vabim“ ne govori resnice, če ne vabi tako, kakor smo zgorej vidili, da se vabi, in kdor pravi „izročam, zahvalujem“ tudi ne, če ne izroča in ne zahvaluje tako, kakor smo zgorej vidili, da se izroča, zahvaluje itd. Kdor pa pravi „povabim, izročim, zahvalim“, resnico govori, ker v tistem hipu, ko te besede izgovori, tudi zares povabi, izroči, zahvali, saj ravno izreka teh besedi doveršeno djanje namestuje in ga tudi namesti. Da se je tudi kdaj enako govorilo v naših krajih, nam spričujejo frižinški ulomki: ulomek III. v. 1. stoji v tem pomenu: Jaz se zaglagolû ... v. 60.: Tebej, bože milostivij, porûčû vsa moja slovesa. Že sama ta dva izgleda nam več spričata, kakor pa vsi prestavki greškega sv. pisma, ko bi prav res vselej v tem pomenu nedoverš. glagole imeli, poderejo. Kdo tedaj bolj prav govori, ta kdor pravi „povabim“ ali uni kdor pravi „vabim“ itd. — priprosti ali preučeni Slovenec?

Nikar torej ne grajajmo sami sebe, ko smo, kar to zadene, bolj doslednji in natanki, kakor drugi narodi, naj si bodo že Slovani ali Nemci ali Latinci ali Greki, temveč raji mi une milovajmo, ker ravno tega prav umevno ne govoré. Tode Nemcom pa Latincom pa Grekom se že ni čuditi, ker imajo blizo njih glagoli v naznan. nak. sed. č. nedoveršivni in doveršivni pomen, le Slovanom, Slovanom, ki imajo večidel tako natanko razkrojene glagole, da niso v stanu z nedoveršivnimi tega povedati kakor z doveršivnimi.

Če sem zgorej dokazal, da se z nedoveršivnimi gl. ne da to reči, kar mi z doveršivnimi gl. pravimo, bom tudi lahko to pokazal, da uni pogovor med siromakom pa bogatinom *) nima nič čudnega v sebi, kakor gosp. C—e menijo.

Pomen besede „povabim“ sem zgorej razložil, ona je tukaj že na pravem mestu. V siromakovem govoru namestuje vabljenje, ktero si pa bogatin terpežno misli, ravno kakor da bi ga slišal govoriti: „Pridi, pridi k nam v gostje; v nedeljo bo somenj pri nas“ itd. in bi mu še preden bi vse to izgovoril, v besedo segel; on torej naprej le to naznanuje, kar v duhu vidi in sliši, da se ravno godí, zato mu pravi: kaj me vabiš? Kakor je pa bogatin siromakove besede razumel, tako jih na dalje siromak tudi sam razume, namreč za terpežno vabljenje, in torej tudi sam na dalje nedoveršivni glagol rabi; nekaj pa tudi zato, ker ga je bogatin na to napeljal. Ko bi se pa hotla pravega pomena besede „povabim“ deržati, bi pa lahko bogatin rekel: „Zakaj si me pa povabil?“ in siromak bi odgovoril: „Jez sem te le povabil“, ali pa tudi še enkrat „jez te le povabim“ (kar bi bilo pa že v pogodnem naklonu); nikakor bi pa ne smel bogatin reči: „zakaj me pa povabiš“, ker pomen doveršivnega glagola v sed. č. ne obseže več, kot en sam hip in pa doveršeno djanje. Zatorej je v tem zares treba paziti, kakor gosp. C—e sami pravijo, in sedanji, pretekli in prihodnji čas natanko naznanovati. Priprosto ljudstvo je v govorjenji, kar to zadene, kaj tanko, v slovenskih prestavkih in pa tudi v drugih sostavkih se pa ta natančnost velikokrat pogreša, kakor, na pr. ravno v tem: Novíce „naznanijo“, namesto „naznanujejo“, ali pa „so naznanile“**). Cerkev „zapové“,

*) Siromak: Povabim te v gostje. Bogatin: Kaj me vabiš, ker mi nimaš kaj dati! Siromak: Jaz te samo vabim, če hočeš priti. Pis.

**) Kdo pravi: „Novíce naznanijo“ — ne vemo. „Novícam se piše“ so pa „Novíce“ že same večkrat pisale in bojo še; tudi naši jugoslavenski bratje pravijo: „Oest. Corr. piše“, ali pa: „Triester Zeitung-u pišu iz Aleksandrie“ (glej „narod. nov.“ list 212 str. 604). Vred.

namesti „zapoveduje“. „Kdo pride? (wer kommt)“, „oče pridejo“, namesti „kdo gré?“ „oče grejo“.

(Konec sledí.)

Kratkočasnica.

Neki kmet na Tirolih je slišal večkrat pripovedovati od neznane hitrosti telegrafa. Enkrat mu piše sin njegov, ki je bil v šolah en dan deleč, in ga prosi za nove škornjice, ker edine, ki jih ima, so že tako stergane, da si skor ne upa iz hiše, in kadar nove prejme, piše očetu, bo poslal stare poddelati koj domú. Oče, ki je sina rad imel, mu dá berž nove škornjice narediti, in ker je telegraf ravno blizo vasí bil, misli sina močno razveseliti, da mu jih po naj hitrejši poti — po telegrafu — pošlje. Nabaše tedaj škornjice, gré ž njimi do telegrafa, in saboj govoreč jih obesi s pomočjo dolzega kola na drat, češ, da pojdejo berž v mestice, kjer sin študira. To storivši gré v bližnjo gostivnico in pije poliček vina. Neki popoten ksel, ki je za germom počival in vse to vidil in slišal, izuje, ko kmet v gostivnico odide, svoje stergane škornjice, gré do telegrafa, vzame une doli, obesi svoje gori—in gré svojo pot. Čez pol ure pride oče iz gostivnice in domú gredé zagleda stare škornjice na dratu. „Dete šmentaj! so že stare škornjice mojega Franceta tukaj!“ — zakriči na vés glas; „slišal sem scer, da je telegraf grozno hiter; da je pa celó tako hiter, tega bi pa ne bil vendar nikdar verjel, ako bi se ne bil zdaj s svojimi lastnimi očmi prepričal“. Mož res meni, da so sinovove stare škornjice, jih z drata vzame — in gré vés vesel domú, da jo je tako dobro opravil.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Maribora 15. sept. * Od česa se že dolgo govori, in česar vsi Slovenci močno želijo, da se izpolni, to napreduje zmiraj srečniše. Visoka vlada je odpravila na mesti Celje in Maribor pismo, v katerem vpraša: koliko storiti morete za pripravljenje škofovske rezidence, duhovnega semenišča itd., da se zvé, preden se predlog v Rim pošlje, kje bo sedež slovenskega škofijstva. Celjani so ponudili magistratno poslopje za rezidencio in so obljubili kupiti Topajnerjevo hišo za semenišče. Marboržani pa so ponudili mestni farovž, da se izzida rezidencija, in za farovž hočejo kupiti lepi hram grofov Jugnyev. V ta namen dajo Marboržani iz občinske mestne kase 20.000 fl. srebra. Razun tega ravno hodijo ugledni mestjani s pozivom gospoda mestnega predstojnika od hiše do hiše in pobirajo dobrovoljne prineske. Tako mislijo tudi še lepo šumo nabrati, da se zidanje ko najpreje začne.

Nadjati se je, da bode se obilno nabralo, ker že prvi dan je več stotin podpisanih. Tako je prav. Primite se imenitne mesti Celje in Maribor z vsimi močmi te važne zadeve! Materialni in duševni dobiček se ne dá preračunati, ki bo terpel od zaroda do zaroda.

Iz Ljubljane. Pretekli somenj (češpljev somenj) je bil za kramarje slab, — goveje živine so malo pripeljali; cena je bila srednja, voli (ložji in težji) po 19 do 25 fl. cent; — kónj je bilo precej, pa malo lepih, posebno žbeta so se lahko prodajale in drago; letošnje žbeta po 40—50 fl., je menda dobra cena; — iz Horvaškega so prignali veliko prešičev, posebno svinj za pleme; — domačega žita je bilo malo na somnji; vagan (mecen) pšenice po 8 fl., reží po 5 fl. 24 kr., prosa po 4 fl., ovsa po 2 fl. 22 kr.; — lese-nine je bilo malo na prodaj; starežinarsko somnišče pa je bilo vse polno unogoverstne robe. — Kako dobro se na pripravnih krajih tudi pri nas breskve obnašajo, nam vnovič priča letošnji pridelk gosp. marquisa Gozzani-ta v Volčjem potoku, — ne le debelo so, da jih je veselje

nad tega sovražnika, grabne so kopali, prešiče v gojzd gnali, da bi požerli merčese — in koliko so opravili? Celó malo ali pa nič. Mala množica tičev pa opravi vse to! Res je, da mi ne moremo braniti Lahom (če vlade tega ne prevzamejo *), da bi jenjali z nepopisljivo silo vse tiče loviti in z neizrečeno požrešnostjo jih pokončavati, ki v jeseni naše merzlejše kraje zapustivši potujejo v tople laške, kjer pa jih gotova smert čaka. To pa zamoremo, da saj pri nas doma ne preganjamo teh, ki nam jih pošlje previdnost božja, ampak da jih vabimo na svoje polje, verte in v gojzde, in jih gostoljubno obderžimo pri sebi. Vsak umen gospodar bi imel za to skrbeti, da tako koristna živalica pri njem gostje dobí. Nikar naj ne poseka vsakega votlega drevesa, ker v tacih luknjah mnogo-teri tiči radi gnjezda delajo, marveč naj iz takih lukinj še iztrebi plesnivo sodergo in listje, in če je luknja navpik, da va-njo dežuje, naj napravi strešico nad njo, da dobrotljivi tički ondi zavetje imajo, — v malo urah mu bojo stoterno povernili, kar jim je dobrega storil. Za škorce (Staar) naj se po drevji postavi veliko tacih tružic **), v kterih radi gnjezda napravljajo, in čuje naj se, da se mladički ne pograbiyo. Pa tudi za druge male tičke naj se napravijo iz votlih debel ali iz starih desk po drevesih gnjezdica, v ktere in iz kterih starke, kakor čbele v panj, letati zamorejo; taki tičnjaki, z vhodom proti solnčnemu izhodu obrnjeni, pa se smejo le za škorca višje na drevesa djati, za druge tiče pa ne čez 10 do 20 čevljev od tal, in tudi na tako drevje ne, ki se pozno ozelení ali preveč na samem stoji. Tružice (tičjaki) in luknje, pri kterih starke noter in vùn letajo, zamorejo biti večje ali manjše. Senice imajo naj raji take tružice, ki so odznatraj 7 pavcov dolge in 3 pavce široke, za druge tiče znajo večje biti. Če so iz dilic narejene tružice odzunaj črnkasto-sive, ali z mahom prevlečene, so jim še ljubši.

Noben kapital se tako hitro ne izplača kakor ti stroški, s kterimi si gospodar koristne tiče špoga. (Konec sledi.)

Slovstvine reči.

Še nekaj od doveršivnih glagolov.

(Konec.)

Kar nam pa gosp. C—e pravijo, da doveršivni gl. prav za prav zato ne morejo v naznanivnem nakl. sed. časa stati, ker priložaj sed. časa ni v navadi, bi pa z njihovimi besedami mi tudi lahko dokazali, da tudi v velivnem pa v nedoločivnem načinu ne morejo stati. Zakaj, ko bi to res bilo, da se ne more reči „povabim“, ker se ne more reči „sem povabijoč“, bi se tudi ne smelo reči „povabi“, povabiti“, pa tudi „sem povabil, bom povabil“ ne, ker bi se tudi ne moglo reči: „bodi povabijoč, povabijoč biti, sem bil povabijoč, bom povabijoč“ itd., potlej bi bili pa ob vse doveršivne glagole!

Zastran priložaja bodi si doveršivnih ali nedoveršivnih glag. je težko kaj govoriti, ker se v priprostem govorjenji priložaj sam na sebi skorej nikoli ne

rabi, sicer pa le za prilog, n. pr. „tekoča voda“, „boječ človek“; v tem stanu pa osebam terpeče djanje, rečem pa stanovitno lastnost pripisujejo, kar se pa z doveršivnimi glagoli v sed. času ne more stvoriti, ker imajo le hipni ne pa terpežni pomen; zato tudi priložajev za priloge niemo v stanu porabiti.

Ne smé se pa terditi, da niemo nikoli v stanu nazn. nakl. sed. časa doveršivnih glagolov sploh v pravem pomenu rabiti; lahko se reče enkrat: „dam, pošljem, udarim“ itd., toda le samo v ravno tistem hipu, ko damo, pošljemo, udarimo itd. *) (t. j. to djanje doveršimo), in v tistem hipu bi tudi lahko doveršivni priložaj rabili (primeri: „rekoč“ in pa staroslovenščino); koj po tem in pa za naprej se mora pa že reči „sem dal, poslal, udaril“ itd., torej tudi pretekli priložaj, kar je tudi res navadno; priče so nam: vela cvetica, stekel pès, preperélo platno itd. — Vprašati se pa pri doveršivnih gl. sed. časa nikoli ne more tako, da bi bilo mogoče zopet s sed. časom dov. glag. odgovoriti, saj ni mogoče v enem hipu doveršenega djanja vgladati, vprašati in še odgovor dobiti **); „ako bi pa to mogoče bilo, bi se pa lahko vprašalo „kaj storiš?“ namesto „kaj si storil?“ Čudno je pa le to, da eni hočejo, da bi se jim móglo z doveršivnim gl. v sed. času odgovoriti, na vprašanje: kaj delaš? Sami vprašajo po nedoveršivnem gl., pa se čudijo, ko se jim z nedoveršivnim odgovorí!!

Greški jezik je našemu v tem podoben, da z aoristom tudi doveršeno djanje od nedoveršenega loči; toda aorist je v naznanivnem naklonu pretekli čas, torej v tem naklonu loči le preteklo doveršeno djanje od pret. nedoveršenega; drugi nakloni aorista so pa v rabi in pomenu našim doveršivnim gl. večidel enaki. V naznanivnem naklonu sed. časa imajo pa greški glagoli zmirej le nedoveršivno obliko (podobo), in kar je nar bolj čudno, še v pripovedovavnem sedanjiku (praes. histor.) Greki (od Latincev pa Nemcev se to že tako vé) le nedoločivne oblike rabijo. Toda mi le toliko moremo vediti, da je oblika teh glagolov nedoveršivna, za pomen pa ne vémo. Skorej je gotovo, da so jim Greki dva pomena podkladali, pa vender mi za terdno niemo v stanu vediti, ker le glagole vidimo, greških misel pa pregledati ne moremo, kakošne da so bile. Sami po slovensko mislimo, zato jih tudi, kakor nemške pa latinske, po svojem predstavljamo; včasih z nedoveršivnimi včasih pa z doveršivnimi glagoli, kakor pomen zahteva. Kdor se pa tanko po njih obliki ravna, jih pa zmirej z nedoveršivnimi glagoli predstavlja. Kaj pa, ko bi bilo to nektore ***) predstavljavce greškega sv. pisma in pa nektore slovanske narode zapeljalo, da so se malo prehudo nedoveršivnih glagolov poprijeli? — Vendar Bog obvari, da bi jez koga dolžil — vsak narod za-se — jez le naše zagovarjam, ptujega ne grajam; morebiti da imajo uni tudi prav. Veliko je vej na enem deblu, vse so si podobne, pa vender je zopet vsaka po svojem izraščena: tako so si tudi naši jeziki med seboj podobni, vender pa zopet različni in po svojem zložení. V tem ravno obstoji narodnost slehernega jezika.

Nikar torej ne bodimo prehitro pripravljeni vse svoje, če se z drugim ne vjema, zavreči; včasih je mo-

*) Kdor hoče skusiti, bo vidil, da se posebno, kar besedico „dam“ zadene, lahko reče „dam“ v tistem hipu, ko se „dá“; ta besedica je tako kratka, da se skorej hipu prileže; druge so pa že prevelike, da bi se dale na tanko v tistem hipu zgovoriti.

**) Glagolske oblike skorej vsih jezikov nam pa kažejo, da za doveršivne gl. manj časa potrebujemo, da jih izrečemo, kakor pa za nedoveršivne — p. dam, dajem, naznanim, naznanujem; ponebam, posui; io donava, donai itd.

***) Le „nektore“, pravim, ne „vse“. Saj v Ostromirovem evangelii stoji v našem pomenu: Math. 10. 2. „jaz pošljú vik“ itd. Luk. 23. 46. „Oče, v rúce tvoje predajú duh moj“.

*) Ko je nedavnej sl. deželno poglavarstvo vprašalo kmetijsko družbo za njeno mnenje: kaj bi bilo storiti zoper vedno huje množenje škodljivih mergolincov? je med drugim ona tudi nasvetovala, naj bi se na Laškem prepovedalo presilno pokončevanje koristnih tičev. Ravno to je nasvetovala tudi koroška kmetijska družba. Sl. deželno poglavarstvo je odgovorilo naši družbi, da se bo o ti zadevi obrnilo na vis. ministerstvo.

**) Na Nemškem so tù in tam za škorce take tružice zapovedane od gosposke, ker čez škorca ga ni dobrotnika. Vred.

rebiti naša tudi prav! Ako nočemo svoje narodnosti zavreči, raji naravo svojega jezika natanko preiskujmo in jo varujmo, ptujega pa v svojo uimo preveč nikar ne povzdiguje. Za nas je naš jezik nar boljši, pa je tudi nar lepši za nas. Staroslovenščina (kadar še izvirna ni) in pa druge slovanske narečja nam veliko veliko pripomorejo le, kar čistost besedi pa oblik zadene; sostavo (syntaxis) ima pa vsak narod svojo, različno od drugih, in še ta se sčasom spreminja, kakor se verstí rod za rodom v téku stoletij. Drugačna je horvaška sostava, drugačna je česka, drugačna je poljska, drugačna je rusovska, drugačna je slovenska. Drugačna je bila slovenska nekdaj, drugačna je zdaj; zato ker so v vsaki deželi ljudska omika pa krajne zadeve drugačne, in so tudi pri nas dandanašnji drugačne, kakor so bile pa kdaj. Sedaj za nas torej le sedajna slovenska sostava velja. Kakošna da je pa, nam pa ne kaže ne horvaški, ne česki, ne poljski, ne rusovski, ne staroslovenski, ne greški, ampak le naroda našega — priprostih Slovincov jezik. Kakor je ti ne zavijajo po ptujih jezikih, če so se prav malo ptujih besedi navzeli; tako je tudi mi nikar ne zavijajmo ne po horvaško, ne po rusovsko, ne po poljsko, ne po česko, ne po greško in tudi po nemško ne, ampak vedno čisto slovensko govorimo in pišimo! Saj vémo da

Kdor zaničuje se sam, podlaga je ptujčevi péti. *Koseski.*

V Ljubljani 17. septembra 1854. *J. Šolar.*

Kratkočasnice.

— Nekdo je imel grozno hudo ženo, ki je od jutra do mraka se ž njim prepirala. Župan enkrat obadva pred-se pokliče, da bi ju pomiril, in jima med drugim priporoča, kako treba je, da mož in žena sta v vsih stvaréh edinih misel. Na to žena odgovori: „Kar nam tukaj pridigovate, to ravno je pri nas. Moj mož hoče biti gospodar v hiši, jez pa tudi, — ali niso to edine misli?“

— Slep mož imel je zalo pa zlo hudo ženo. Neki znanec jo je primerjal s cvetečo rožo. „Barve njene ne morem presoditi — zaverne slepi mož — ternje pa prav dobro ošlatam.

— En tergovec je oznanil, da če razprodati vse svoje blago po ceni, kakor njega košta. „Ah to ni mogoče — reče sosed njegov — ker on sam še ni ne enega grošiča izdal za vso robo svojo!“ *(Neven.)*

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Gorice 17. sept. A. M. Ravno sem pregledal letopis goriškega gimnazija, na katerem je 14. dan t. m. bilo šolsko leto dokončano. Učencov je bilo vsih skup 238; po narodu: Slovincov 127, Furlanov 72, Italianov 20 in Nemcov 19. Verlo dobro so se naši fantje večidel obnašali, posebno pa so se vsi pričujoči čudili glatkim odgovorom pri zrelih izpraševanjih, katerim se je 9 osmošolcev podverglo. Zares pač prav lepo opravičen je ravno zadnje dni od slavnega c. k. ministerstva poslani pohvalni list, kateri primorskim gimnazijem našega v izgled predstavlja. Na čelu letopisa nahajamo dva sostavka, enega modroznanskega od „občutkov“, drugega zemljoznanskega (geologičnega) okoličico goriško popisujočega. Toliko v obče. Sedaj še nekaj o slovenščini.

Valovi šolskih preuredb se niso še prav vlegli. Slavno ministerstvo je hotlo nam vstreči in naš gimnazij s tacimi osebami preskerbeti, da bi redni učitelji zraven drugih predmetov lahko tudi deželne jezike učili — in to, red in stanovitnost, je, česar želimo. Pa komaj so se bili gospodje sošli, — za nas ni ga bilo nobenega. V ti zadregi in sili bila sta naprošena dva tukajšna du-

hovna in sta se osnovala, gledé na pičlo število učencov in njih potrebe in na pomanjkanje časa pri učiteljih, namesto poprejšnih 3, le 2 slovenska razreda po 3 ure na teden. Pervi je imel 24 učencov iz tretje, drugi 15 večidel iz četrte šole spodnjega, le 4 so bili iz zgornjega gimnazija, razun 3 so vsi bili Slovenci. Slovenski jezik je za Slovence zapovedan predmet, začne se pa prednašati še le tretješolcom. Letošnji napredki so bili le srednji; kar pa človeka naj bolj žali, je nerazumljiva mlačnost naše mladine do maternega jezika, ker bi vendar spoznati mogla: da ne zna kakor je treba maternega jezika, in da ga bo, če ostane v svoji domovini, v vsaki javni službi potrebovala. Po mojem mnenju (ki je bilo deloma tudi na dostojnem mestu razodeto) je menda vzrok te prikazni zvun omenjene nerednosti in nestanovitnosti in večkratne premembe učiteljev, v sledečem iskati. Slovenski ali gerški jezik ali kak drug predmet spada pri naših učencih v eno versto. Kdor pa šolsko mladost pozna, vé, kako rada kaj odtrase, če se ji zdí, da se na to ne gleda veliko, in pretekle leta se je skor le za silo — ker ni moglo drugači biti — za slovenščino skerbalo, da je bila memo družih véd skoraj ob vso veljavnost in častitljivost. Drug, morebiti še bolj važen vzrok in zadržek je pa, naj reče kdo, kar hoče, tisto sirovo filisterstvo, ki žalibog! pri nas še ni popolnoma zginilo, in ktero tako rado z „moštro di škľav“ pita tiste, ki slovenski jezik govoré. Kakor oblita kokoš se derží po takem naš Slovenček, in tacim strupenim pušicam, s kterimi ga na ulici, v šoli in na domu napadajo, ogniti se, se navadi bistra slovenska glavica v nekih mescih furlansko govoriti, in ne sliši ga skor več v prijaznih pogovorih nobenega drugega jezika, kakor furlanskega, le v znanstvenih rečéh se še pomenkvajo po nemško. Je pa tudi pri nas dovolj ljudi, ki morebiti še prav lepo suknjo nosijo, ki bi se pa silno čudili, če bi jim kdo pravil, da v slovenskem jeziku se lepe bukve vsacega zapopadka in mnozih znanost tiskajo, da časopisi izhajajo itd., in pri tacih ljudéh stanujejo učenci. Lepo je gojezdo pa ptiči so — goli. Pripoveduj sedaj učencem, kar češ od lepote jezika našega; razkazuj jim njega ozko zvezo z drugimi slovanskimi narečji; pokaži jim potrebo ga znati v našem cesarstvu, naj si duhoven, vradnik, zdravnik ali karkoli v kakošni deželi, kjer ljudstvo slovansko govori; pravi jim, da saj ne mora ravno tako biti, da bi smel le „sirov kmet“ slovensko govoriti, — poslušali te bodo morda, pa vendar ostanejo merzli kot popred. Zastonj je vse prizadevanje še tako gorečega učitelja, zastonj pričakovanje zaželjenih napredkov, dokler jim je materni jezik jarm in jim ljubezni do njega manjka. — Serčno nas je veselilo slišati od ponudbe nekega veljavnega Slovence za našo stolico, kateri bi ji bil gotovo krepka podpora in bi bil znal slovenščino spet v čast pripraviti in pregnati mlačnost goriške mladine, — toda splavala je po vodi naša nada. Negotova začasnost in namestovanje bo tedaj berž ko ne še za prihodnje leto obstati moglo. Kdor koli pa bode nauk slov. jezika prevzel, naj perva in živa skerb mu bo, ledeno odejo, ki učencov serca sklepa, z zanimivem razlaganjem predreti, predsodke ovreči in jim dati nalogo, da naj si prizadevajo vsak v svojem okrogu, vsak po svoji moči, neumnost in nevednost s pohlevnim prepričevanjem naših neprijatlov, odvracati in slovenskemu jeziku dostojno spoštovanje pridobiti, ki mu ga visoka vlada sama, vpeljavši ga v šolo, tak očitno skazuje. To bo gotovo več zdalo kot prisiljeno učenje. Sicer pa Bog daj, da bi slavna šolska vradnija novo, našim potrebam primerjeno osnovo, ki ji je bila ne davno predložena, poterdila in da bi se verlim vsestransko izobraženim korenjakom slovenščina izročila!